

**MINISTERSTVO ŠKOLSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY
ŠTÁTNY PEDAGOGICKÝ ÚSTAV BRATISLAVA**

Príloha 1

**RÁMCOVÝ OBSAH VZDELÁVANIA PREDMETU
INDIVIDUÁLNA LOGOPEDICKÁ INTERVENCIA (ILI)
PRE PRÍPRAVNÝ AŽ 9. ROČNÍK ZÁKLADNEJ ŠKOLY
PRE ŽIAKOV S NARUŠENOU KOMUNIKAČNOU SCHOPNOSŤOU
A PRE ŽIAKOV S VÝVINOVÝMI PORUCHAMI UČENIA**

Autori:

PaedDr. Alena Štiňová

Mgr. Hana Laciková, PhD.

PaedDr. Ľuboslava Porubovičová

Mgr. Viktória Hlinková

PaedDr. Eva Gelányiová

PaedDr. Jana Šúleková

Mgr. Magdaléna Labudová

Vzdelávací program ako súčasť štátneho vzdelávacieho programu
schválilo Ministerstvo školstva Slovenskej republiky
pod číslom CD-2008-18550/39582-1:914 dňa 26. mája 2009.

Charakteristika predmetu

Vyučovaci predmet individuálna logopedická intervencia (ďalej len ILI) je určený pre žiakov, ktorí majú narušenú komunikačnú schopnosť (NKS), alebo v rámci NKS aj špecifické vývinové poruchy učenia .

Počet vyučovacích hodín v týždni je daný rámcovým učebným plánom (ďalej len UP) v príslušnom vzdelávacom programe pre deti a žiakov so zdravotným znevýhodnením schválenom Ministerstvom školstva SR.

Narušená komunikačná schopnosť

Ak chceme definovať NKS, treba najskôr vymedziť samu komunikačnú schopnosť: ide o schopnosť človeka vedome a podľa patričných noriem používať jazyk ako systém znakov a symbolov v celej jeho komplexnosti a vo všetkých jeho formách a to za účelom realizovania určitého komunikačného zámeru.

Komplexnosť znamená, že, táto schopnosť zahŕňa všetky jazykové roviny (foneticko-fonologickú, lexikálno-sémantickú, morfológicko-syntaktickú, pragmatickú...); pokiaľ ide o formy, komunikačná schopnosť zahŕňa všetky spôsoby komunikovania (napríklad hovorený, grafický, neverbálny spôsob komunikácie).

O NKS hovoríme vtedy, ak niektorá rovina jazykových prejavov (alebo niekoľko rovín súčasne) človeka interferuje s jeho komunikačným zámerom.

Jednotlivé druhy NKS možno analyzovať v rozličných koncepciách, v rámci rozličných teórií a v rozličných kontextoch. Pre naše potreby bude najjednoduchšie uplatniť nozologické hľadisko. Z tohto aspektu rozlišujeme viacero základných druhov NKS, ktoré sa potom v rámci Medzinárodnej klasifikácie chorôb členia na konkrétne diagnózy:

- vývinová bezrečnosť – narušený vývin reči;
- získaná orgánová bezrečnosť – afázia;
- získaná psychogénna bezrečnosť- mutizmus, elektívny mutizmus;
- narušenie zvuku reči – fufnavosť;
- narušenie plynulosti reči – zajakavosť, brblavosť;
- narušenie článkovania reči – dyslália, dyzartria;
- poruchy hlasu – dysfónia, afónia;
- kombinované chyby a poruchy reči – súčasný výskyt viacerých druhov narušenej komunikačnej schopnosti;
- symptomatické poruchy reči: NKS pri iných, dominujúcich postihnutiach, ochoreniach, narušeniach - napr. pri sluchovom postihnutí, detskej mozgovej obrne;
- narušenie grafickej stránky reči: agrafia, alexia, akalkúlia, dyslexia, dysortografia, dysgrafia, dyskalkúlia.

(Lechta In: Kerekrétiová a kol.,2009)

Logopedická intervencia

Intervencia sa tu poníma v tom najširšom zmysle ako: „činnosť, pôsobenie za účelom zmeny“.

Logopedická intervencia je špecifická aktivita, ktorú uskutočňuje logopéd s cieľmi:

1. identifikovať NKS;
2. eliminovať, zmierniť NKS, resp. v prípade jej pretrvávania prekonať komunikačnú bariéru;
3. predísť tomuto narušeniu (zlepšiť komunikačnú schopnosť človeka).

Logopedickú intervenciu chápeme ako zložitý multifaktoriálny proces, ktorý sa realizuje v záujme dosiahnutia svojich troch základných cieľov, na troch, s týmito cieľmi analogických, vzájomne sa prelínajúcich úrovniach:

- logopedická diagnostika
- logopedická terapia
- logopedická prevencia.(Lechta In: Kerekrétiová a kol., 2009)
-

Dôležitou súčasťou logopedickej intervencie je spolupráca s rodičom, učiteľmi a ostatnými odborníkmi v celom procese intervencie.

Predkladaný dokument Individuálna logopedická intervencia je návodom na realizovanie postupu v procese intervencie do oblasti komunikačných schopností u žiakov

Výskum i prax v oblasti neurofyziológie, psychológie, špeciálnej pedagogiky, logopédie prinášajú neustále nové poznatky. Logopéd je povinný aktualizovať svoje vedomosti z odbornej literatúry i vzdelávacích podujatí a zavádzať ich podľa vlastného uváženia do svojej práce. Podrobnejšie postupy je možné čerpať z odbornej literatúry a konzultácií s inými odborníkmi.

Ciele

Cieľom predmetu ILI je v maximálnej miere podporiť rozvoj reči a jazykových schopností ako predpokladu k realizácii určitého komunikačného zámeru a ako prediktora pre úspešné zvládnutie čítania a písania.

Cieľom logopedickej intervencie je odstrániť alebo aspoň zmierniť narušenie komunikačnej schopnosti a eliminovať edukačné nedostatky, ktoré z nej vyplývajú. Sekundárnym cieľom ILI je prevencia vzniku porúch správania ako následku neúspechu v komunikácii a v osvojovaní si gramotnosti. V širšom meradle podporuje ILI sociálnu a edukačnú adaptáciu a integráciu detí a mládeže s NKS do spoločnosti.

Čiastkové ciele a obsah predmetu ILI vychádzajú z logopedickej diagnostiky.

U detí a mládeže s viacnásobným postihnutím a ťažkým stupňom NKS ide o rozvoj komunikačných schopností k najbližšej zóne ich vývinu, tak, aby boli schopní zrealizovať svoj komunikačný zámer podľa svojich potrieb zrozumiteľne pre komunikačného partnera.

Obsah

Rozvíjanie komunikačnej schopnosti nepochybne úzko súvisí s vývinom vnímania, pamäti, pozornosti, myslenia a sociálnym prostredím dieťaťa. Preto terapeutické postupy a metódy musia mať širší záber a ILI sa má orientovať na celý komplex dorozumievacieho procesu.

Obsah logopedických cvičení musí byť v súlade s mentálnymi a komunikačnými schopnosťami dieťaťa, bez ohľadu na fyzický vek. Oblasť stimulácie sú uvedené v nasledujúcej časti aj s cieľmi pre jednotlivé oblasti. V procese terapie vychádza logopéd z dostupných terapeutických materiálov a najmä z pracovných listov, ktoré si aktuálne vytvára. Odporúčame, aby obsah pracovných listov vychádzal z učiva, ktoré deti práve preberajú v škole. Napríklad ak si čítajú príbeh o škaredom káčatku – budú si rozvíjať slovnú zásobu o iné druhy vodných zvierat, budú odvodzovať prídavné mená, prípadne ich stupňovať a to všetko na slovách z textu.

1. krok: Vstupná logopedická a špeciálnopedagogická diagnostika nových žiakov, prípadne rediagnostika na začiatku každého školského roka.

Odporúčané metodiky:

- Skrining čítania, dotazník pre učiteľov

- Heidelbergský test rečového vývinu (HSET) (Grimmová H., Scholer H., Mikulajová M.; Psychodiagnostika, 1997)
- Skúška jazykového citu (SJC) (Žlab)
- Test fonologického rozlišovania (Škodová)
- Vyšetrenie fonemického uvedomovania (Antušeková A.; SPN, 1995)
- Test fonologického uvedomovania (Brežná A.; nepubl.)
- Vyšetrenie artikulácie, fonologických procesov sluchovej analýzy a syntézy (SAS), fonemického sluchu (Wepman – Matejček)
- Skúška sluchovej anlyzy a syntézy (SAS- M)
- Vyšetrenie výslovnosti hlások (Antušeková A; SPN, 1995)
- Diagnostika čítania Ráno a Nakupovací pes (Mikulajová, Váryová)
- Súbor testov na hodnotenie pravopisných schopností pre školu a klinickú prax (Caravolas, Mikulajová, M.; Vencelová, L., SAL, 2008)
- Čítacie testy (Matějček, G skúška) Zkouška čtení (Matějček Z.; Psychodiagnostika, 1992)
- Vyšetrenie matematických schopností (Novák J.; Psychodiagnostika, 1998)
- Zajakavosť, integratívny prístup, diagnostika (Lechta.V a kol.; Liečreh Gúth, 2005)
- Orientačný test dynamickej praxie (Mika J.; 1982)
- Test kognitívnych operácii - TEKO
- Token test
- NEPS – Mikulajová M.; Vývinová dysfázia, 1993
- Diagnostika a terapia podľa Laheyovej modelu rečového vývinu
- Deficity čiastkových funkcií, diagnostika (Sindelar B.; Psychodiagnostika, 1998)
- Deficity čiastkových funkcií. (Sindelarová,B.: Psychodiagnostika, 2008)
- Test okamžitej akustickej verbálnej pamäti (Mottier)
- Test laterality (Matějček- Žlab)
- Test obkresľovania (Matějček – Strnadová)
- Obrázková slovníková skúška (Kondáš)
- Test vývinu zrakového vnímania (Frostigová)
- Iné

2. krok: Stanovenie cieľov stimulácie podľa výsledkov diagnostiky.

3. krok: Odporúčaný obsah stimulácie reči a jazykových schopností podľa jednotlivých rovin, gramotnosti a iných schopností.

Ciele stimulácie	Obsah stimulácie
Oblasť rozvoja pragmatiky	
Rovíjať komunikačnú kompetenciu ako dorozumievací prostriedok Rozvíjať schopnosti adekvátne používať rečové a jazykové prostriedky vzhľadom na komunikačného partnera, situáciu a cieľ komunikácie U detí a žiakov s ťažkým a viacnásobným postihnutím dosiahnuť schopnosť dorozumieť sa pomocou posunkového jazyka alebo niektorej formy alternatívnej a augumentatívnej komunikácie (AAK).	Použitie jazyka v komunikačných situáciach: modelové hry, kladenie otázok, vykonávanie inštrukcií, komentovanie činností a pod. Vytváranie komunikačného aparátu, osvojovanie si takých foriem komunikácie, ktoré je žiak schopný zvládnuť a používať (grafické systémy, kombinované systémy, posunkový jazyk, gestá, prstová abeceda, použitie elektronických pomôcok a pod. Tréning komunikačných partnerov.

Oblasť rozvoja foneticko - fonologickej roviny	
Rozvíjať fonematické uvedomovanie, schopnosť diferencovať dištingtívne znaky jazyka podľa individuálnych schopností dieťaťa. Rozvíjať artikulačnú obratnosť a výslovnosť, správne dýchanie.	Tréning fonologického uvedomovania podľa Eľkonina (SAS), nácvik fonematickej diferenciacie, nácvik artikulácie. Dychový tréning Hlasové cvičenia. Myofunkčná terapia. Orofaciálna stimulácia. Fonograforytmika.
Oblasť rozvoja lexikálno - sémantickej roviny	
Rozvíjať slovnú zásobu. Budovať štruktúrovaný systém klasifikácie pojmov v pamäti, rozvíjať schopnosť hľadať významovú podobnosť slov a kategorizovať ich. Rozvíjať schopnosť používať ustálené slovné spojenia- frázy.	Rozvíjanie slovnej zásoby, kategorizácia pojmov, oprava viet, dokončovanie viet, tvorba slovníkov náročných pojmov v jednotlivých predmetoch, kľúčové slová, sémantické mapy, a pod. Tvorba (rečových) denníkov.
Oblasť rozvoja gramatiky (morfológie a syntaxe)	
Stimulovať porozumenie reči. Volit' si formy potrebné pre konkrétne dieťa. Rozvíjať jazykový cit, syntaktické a morfológické pravidlá. Aplikovať ich do hovorenej i písanej podoby.	Určovanie rodov podstatných mien, nácvik flexie podľa trendu vývinu reči, predložkových väzieb a analógie, maľované čítanie, tvorba viet, opakovanie viet, odvodzovanie slov, tvorba viet a súvetí, rozvoj porozumenia reči
Oblasť rozvoja naratív (rozprávačských schopností)	
Rozvíjať schopnosti rozumieť reči a podporovať schopnosť reprodukovať udalosť, príbeh alebo prečítaný text štruktúrované, kohézne, zmysluplne a plynule	Rozvíjanie rozprávačských schopností podľa osnovy (obrázkovej, otázok), spontánne rozprávanie príbehu alebo udalosti, reprodukovanie prečítaného textu

Oblasť rozvoja gramotnosti	
<p>Čítanie Fixovať grafémy, slabiky a slová, pravopis. Osvojiť si techniku čítania a čítať s porozumením obsahu prečítaného textu pomocou stratégií práce s textom.</p> <p>Písanie a pravopis Naučiť žiakov stratégie osvojovania si pravopisných pravidiel, aplikovať ich v písaní, pracovať s pravidlami slovenského pravopisu primerane vývinovej úrovni.</p> <p>Rozvíjať integráciu hovorenej a písanej reči.</p>	<p>Rozvíjanie gramotnosti Čítanie - technika čítania i porozumenie prečítaného podľa osnovy Prepojenie čítania a písania Osvojovanie si stratégií učenia Interpretovanie obsahu textu, kladenie otázok, vytváranie kauzálnych spojení, dopĺňovanie textu a pod. Písanie - písanie i ortografia, súvislý písomný prejav</p>
<p>Matematické schopnosti Rozvíjať predčíselné predstavy Rozvíjať číselné predstavy Rozpoznať súvislosti. Rozvíjať matematické schopnosti</p>	<p>Zoskupovanie pod hlavné pojmy. Vytváranie analógií. Rozpoznanie použitého pravidla. Použitie pravidla. Vytvorenie stálosti množstva. Budovanie matematických predstáv. Budovanie okruhu číselných a matematických pojmov (viac, menej, rovnako....), vzťahov medzi nimi. Chápanie matematických operácií. Riešenie slovných úloh. Geometria Jednotky . Algoritmy</p>
Oblasť rozvoja funkčnej komunikácie	
<p>Osvojovať si komunikačné stratégie Rozvíjať konverzačné schopnosti</p>	<p>Komunikačné stratégie zamerané na dieťa, stratégie ľahšieho porozumenia, výmen, nových pojmov, rečového vzoru a stratégia konverzácie Rozvíjanie konverzačných schopností</p>

Oblasť rozvíjania iných schopností	
Rozvíjať taktilné a kinestetické vnímanie	Rozvíjanie vnímania, poznávania, diferenciačných schopností
Rozvíjať sluchovú a zrakovú gnóziu (vnímanie, diferencácia, pamäť).	Rozvíjanie pamäti (akusticko-verbálna a zraková, pracovná pamäť) Poznávacie procesy (zachovanie, priradovanie, zoraďovanie, triedenie - kategorizácia)
Rozvíjať priestorovú orientáciu (orientácia v makropriestore, orientácia v mikropriestore) a orientáciu v čase	Rozvíjanie priestorovej a časovej orientácie. Návčik pravo-ľavej orientácie (telesná schéma, rovinná a časová orientácia), Serialita (návčik sekvencií, postupnosti) Intermodalita (audiovizuálny vzťah)
Rozvíjať motorické schopnosti	Rozvíjanie oromotoriky, vizuomotoriky, jemnej a hrubej motoriky, grafomotoriky, fonograforitmiky.

Proces

Logopéd na začiatku školského roku na základe výsledkov logopedickej diagnostiky, prípadne rediagnostiky a zvolených logopedických terapeutických metód a postupov vypracuje **individuálny plán** (postup) **logopedickej terapie** pre každé dieťa na určité obdobie (odporúča sa najviac na jeden školský rok). Časovo-tematické plány nie sú potrebné a ich dodržiavanie by bolo nereálne. Individuálny plán logopedickej terapie je vlastne postup vedúci k splneniu cieľov terapie v jednotlivých oblastiach uvedených v časti Obsah ILI – primerane komunikačným, vývinovým a kognitívnym schopnostiam žiaka.

Predmet ILI môže vyučovať len logopéd, t.j. absolvent vysokoškolského štúdia so záverečnou skúškou z logopédie v súlade s platnými príslušnými všeobecne záväznými právnymi predpismi.

Vyučovacia hodina ILI je delená. Logopéd pracuje so žiakmi individuálne. S ostatnými žiakmi triedy v tom čase pracuje iný pedagóg podľa pokynov logopéda. V niektorých činnostiach vo vyšších ročníkoch odporúčame rozdeliť triedu na malé skupinky, maximálne 4 žiakov (napr. pri práci s textom, pri stratégiách učenia, stratégiách konverzácie a pod.)

V škole, v ktorej sú v školskej integrácii vzdelávaní najmenej 12 žiaci s NKS a s VPU, sa odporúča zamestnať najmenej jedného školského logopéda.

Frekvencia cvičení so žiakmi vyplýva z učebného plánu a rozvrhu hodín. V prípade ťažkého stupňa NKS je možné vykonávať logopedickú terapiu aj častejšie ako stanovuje učebný plán. Potom je určenie frekvencie cvičení v kompetencii riaditeľa školy.

Dĺžka logopedických cvičení je závislá od veku a schopností dieťaťa, logopedickej diagnózy a prípadne iných špecifik dominantného alebo iného postihnutia, či narušenia žiaka.

Formy spolupráce pri logopedickej intervencii

Logopéd úzko spolupracuje s rodičmi dieťaťa a s ostatnými pedagógmi. Logopéd metodicky usmerňuje rodičov a kolegov – pedagógov v oblasti prístupu ku komunikácii s dieťaťom a pri vykonávaní logopedických cvičení podľa inštrukcií. Je veľmi dôležité zaangažovať do spolupráce rodičov žiaka, tak aby sa podieľali na všetkých krokoch v rámci intervencie a niesli spoluzodpovednosť za výsledky spoločného snaženia.

Logopéd pri logopedickej intervencii využíva podľa potreby rôzne pomôcky, obrázky a hračky, štandardizované i vlastné testy a pracuje s odbornou literatúrou.

Je potrebné v škole zabezpečiť pre prácu logopéda priestrané, svetlé a nerušené miestnosti s umývadlom.

Dokumentácia žiaka obsahuje podľa druhu školského zariadenia nasledovné dokumenty:

- Návrh na prijatie žiaka so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami do špeciálnej školy, do materskej školy, do základnej školy a do strednej školy z roku 2008 (ŠEVT 49 282 0)
- Osobný list klienta zariadenia špeciálnopedagogického poradenstva (ŠEVT 57 009 0) (Centrum špeciálnopedagogického poradenstva).
- Katalógový list klienta (Centrum špeciálnopedagogického poradenstva).
- Správa z logopedickej diagnostiky
- Individuálny plán terapie (Musí mať každé dieťa. Jedná sa o plán v zmysle postupu terapie a priorit, nie časové vymedzenie jednotlivých častí. Individuálny plán je interným dokumentom školy).
- Záznamy z logopedickej terapie (Musí mať každé dieťa a sú interným dokumentom školy).

Na dokumentáciu žiaka sa vzťahuje zákon č. 428/2002 Z. z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov.

Odporúčaná literatúra pre diagnostiku a terapiu narušenej komunikačnej schopnosti (vrátane špecifických vývinových porúch učenia)

1. ANTONIČOVÁ, V.: *Rapoceme spolu. Pracovné listy na fixáciu a automatizáciu hlásky R*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2004. ISBN 80-85756-83-8
2. BATIKOVÁ, S.: *Makovička 1. a 2. diel*. Bratislava: PROXIMA PRESS, 2002
3. BEDNÁŘOVÁ J.: *Zrakové vnímaní (Optická diferencie II)*. Praha: Dys-Centrum 2005
4. CARAVOLAS, M. – MIKULAJOVÁ, M. – VENCELOVÁ, L.: *Súbor testov na hodnotenie pravopisných schopností pre školskú a klinickú prax*. Bratislava: Slovenská asociácia logopédov, 2008. 98 s. ISBN 978-80-89113-61-3.
5. DELL, C.W.: *Koktavost u dětí školního věku*, Brno, Patdo 2004
6. FRASER, M.: *Svépomocný program při koktavosti*. Praha: Portál, 2000
7. FROSTIGOVÁ.: *Program vývinu zrakového vnímania*, 2001
8. HLINKOVÁ, V. PRAVŇANSKÁ, P.: *Kolotoč*. Bratislava: PROXIMA PRESS, 2002
9. HLINKOVÁ, V., KOČANOVÁ, E.: *Pramienok*. Bratislava: PROXIMA PRESS, 2005
10. HORŇÁKOVÁ, K., KAPALKOVÁ, S., MIKULAJOVÁ, M.: *Kniha o detskej reči*. Bratislava: Slniečko, 2005 ISBN 80-969074-3-3
11. JURANOVÁ, M., VILINOVIČOVÁ: *Logopédia pre sluchovo postihnutých + PL.*; MŠ SR, 2007

12. KEREKRÉTIOVÁ, Z. a kol.: *Základy logopédie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2009. ISBN978-80-223-2574-5
13. KIRBYOVÁ, A.: *Nešikovné deti*. Praha: Portál, 2000
14. KITTEL, A.: *Myofunkční terapie*. Praha: Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-619-6
15. Kolektív autorov: *Vzdelávanie detí s poruchami učenia a pozornosti*. Editorcky: Labudová, Štihová. Bratislava: RAABE, 2008
16. LECHTA, V. a kol.: *Diagnostika narušenej komunikačnej schopnosti*. Martin: Osveta, 1995. ISBN 80 88824-18-4
17. LECHTA, V. a kol.: *Terapia narušenej komunikačnej schopnosti*. Martin: Osveta, 2002. ISBN 80 8063-092-5
18. LECHTA, V., MATUŠKA, O.: *Rozvíjanie reči mentálne retardovaných detí raného a predškolského veku*. Bratislava: Efeta, vydavateľstvo Invocentrum., 1995.
19. LECHTA, V.: *Symptomatické poruchy reči u detí*. Tretie doplnené vydanie. Bratislava: Univerzita Komenského, 2000. ISBN 80-223-1395-5
20. LECHTA, V. a kol.: *Zajakavosť – integratívny prístup / Diagnostika* Bratislava: Liečreh Gúth 2005, ISBN 80-88932-17-3 10.
21. LINC V.: *Psaní jako hraní II.*, Praha: C fi BLUG. ISBN 80-85635-26-7
22. LIPNICKÁ, M.: *Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní*. Praha: Portál 2007. ISBN 978-80-7367-244-7
23. LOOSEOVÁ A.C., PIEKERTO VÁ N., DIENEROVÁ G.: *Grafomotorika. Pracovní listy pro děti předškolního věku*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-541-5
24. LYNCH, Ch., KIDD, J.: *Cvičení pro rozvoj reči*. Praha: Portál, 2002
25. MACKOVÁ, Z.: *Hravé čítanie*. Bratislava: Vydavateľstvo GENEZIS, 1991. ISBN 80-85220-39-3
26. MATĚJČEK, Z.: *Dyslexie- specifické poruchy čtení*. Jinočany: vydavatelství H&H, 1995. ISBN 80-85787-27
27. MATĚJČEK, Z.: *Vývojové poruchy čtení*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1972. 238 s.
28. MATUŠKA, O., ANTUŠEKOVÁ, A.: *Rozvíjanie reči sluchovo postihnutých detí raného a predškolského veku*. SPN, Bratislava, 1992. ISBN 80-08-01202-1
29. MICHALOVÁ Z.: *Shody a rozdíly*. Havlíčkův Brod: Tobiáš 1998. ISBN 8085808-60-9
30. MICHALOVÁ Z.: *Pozornost (Cvičení na posilování koncentrace pozornosti)* Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2004. ISBN 80-7311-026-1
31. MICHALOVÁ Z.: *Rozvoj početních představ I., II., (pracovní sešit)* Havlíčkův Brod: Tobiáš 2001. ISBN 80-7311-003-2
32. MICHALOVÁ Z.: *Rozvoj početních představ III. (úvod do početních operací sčítání a odčítání)* Havlíčkův Brod: Tobiáš 2003. ISBN 80-7311-019-9
33. MICHALOVÁ, Z.: *Specifické poruchy učení na druhém stupni ZŠ a na školách středních*. Tobiáš, 2004. ISBN 80-7311-021-0
34. MIKULAJOVÁ, – RAFAJDUSOVÁ, I.: *Vývinová dysfázia. Špecificky narušený vývin reči*. Bratislava: vydali autori. 1993
35. MIKULAJOVÁ, M. - DUJČÍKOVÁ, O.: *Tréning fonemického uvedomovania podľa D. B. El'konina*. Bratislava: Dialóg, spol. s r.o. 2001. 83 s. ISBN 80-968502-1-0.
36. MIKULAJOVÁ, M.: *Možnosti ranej predikcie vývinových porúch písanej reči*. In: Československá psychologie, LII, 2008, s. 60-71.
37. MIKULAJOVÁ, M. - VÁRYOVÁ, B.: *Názov: Metódy hodnotenia vývinu čítania a písania. Skrining detí, ohrozených dyslexiou. Skúšky čítania. Dotazník na hodnotenie ranej gramotnosti pre učiteľov*. Bratislava, Slovenská asociácia logopédov, 2008, v tlači

38. MUNDEN,A., ARCELUS, J.: *Poruchy pozornosti a hyperaktivita*. Praha: Portál, 2002
39. PÍŠOVÁ,D. – ŠINSKÁ,M. – HOSPODÁROVÁ,D.: *Bodka, čiarka, palička, poslúchaj ma ručička*. Bratislava: PROXIMA PRESS, 1997, 2001. ISBN80-85454-37-8
40. POKORNÁ,V.: *Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení*. Praha: Portál, 1998
41. POKORNÁ,V.: *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. Praha: Portál, 2001
42. POKORNÁ V.:*Rozvoj vnímání a poznávání 1,2* . Praha: Portál 2000
43. RAFAJDUSOVÁ,I.: *Kreslím kolo guľaté 1. a 2. diel.*, Bratislava: IKA, 2001
44. SINDELAROVÁ,B.: *Předcházíme poruchám učení*. Praha: Portál, 2000
45. SINDELAROVÁ,B.: *Deficity čiastkových funkcií*. Bratislava- Brno: Psychodiagnostika, 2008. T-254
46. SEČANSKÁ R.: *Vyslov, čítaj....* Bratislava: MEDIA TRADE, SPN, 2001. ISBN 80-08-02998-6
47. STANOVÁ,S., ŠNIRC,M.:*Cvičenia na rozvíjanie optickej diferenciacie*,Trnava 2001.
48. STÍSKALOVÁ, K. – MIHALÍKOVÁ, L. – KRAJČÍKOVÁ, V.: *Lackov zošit. Pracovný zošit zameraný na vyvodenie, fixáciu a automatizáciu hlásky L*. Bratislava: Štátny pedagogický ústav, 2004. ISBN 80-85756-82-X 18.
49. Strassmeier,W. : *260 cvičení pro děti raného věku* Praha: Portál, 1996 ISBN 80-85282-87-9
50. SULOVÁ a kol.: *Nauč má správne vyslovovať (Hlásky c,s,z,dz, č,š,ž,dž)*. Martin: Osveta, 1991
51. SVOBODA P.: *Cvičení pro rozvoj čtení* Praha:Portál 2008. ISBN 978-80-7367-396-3
52. SVOBODA P.: *Zábavná cvičení pro rozvoj čtení* Praha : Portál 2004. ISBN 80-7178-956-9
53. ŠKODOVÁ,E. – JEDLIČKA,I. a kol.: *Klinická logopedie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-546-6
54. TYMICHOVÁ H.: *Nauč mě číst a psát*. Praha: SPN,1985
55. VARGOVÁ,T.: *Jak se hrášek učil* (Pracovní list pro nácvik orientace) Olomouc: Rubico. ISBN 80-7346-000-9
56. WEAVER,M.: *300 her a cvičení pro úspěšný vstup do školy*. Praha: Portál, 2001
57. ZÁPOTOČNÁ,O. – KOŽÍKOVÁ, Š.: *Rébusová čítanka: Prpgram rozvíjania fonologických schopností*. Bratislava: Kabinet výskumu sociálnej a biologickej komunikácie, SAV, 1994. ISBN 80-900981-4-2
58. ZELINKOVÁ, O.: *Poruchy učení*. Praha:Portál, 2003. ISBN 80-7178-800-7
59. ZELINKOVÁ O.: *Cizí jazyky a specifické poruchy učení*, Havlíčkův Brod:Tobiáš 2006. ISBN 80-7311-02209
60. ZELINKOVÁ,O., REZKOVÁ,V.: *Koncentrace pozornosti /Soubor cvičení pro děti.*, Praha
61. ZELINKOVÁ,O.:*Cvičenia pre dyslektikov I.*,Bratislava: Mayet 2002. ISBN 80-89094-00-7
62. ZELINKOVÁ O.:*Cvičenia pre dyslektikov II.* Bratislava:Mayet 2002. ISBN 80-89094-01-5
63. ZELINKOVÁ O.:*Cvičenia pre dyslektikov III.* Bratislava:Mayet 2002. ISBN 80-89094-02-3
64. ZELINKOVÁ O.:*Cvičenia pre dyslektikov IV*, Bratislava:Mayet 2002. ISBN 80-89094-03-1
65. ZELINKOVÁ O.:*Cvičenia pre dyslektikov V.* Bratislava:Mayet 2002. ISBN 80-89094-04-X
66. EFETA – odborný časopis pre komplexnú rehabilitáciu ľudí s postihnutím
67. LOGOPAEDICA – zborník Slovenskej asociácie logopédov

Odporúčané logopedické a didaktické pomôcky

Logopedické pomôcky

Hracie stolíky OPTIMA

Logopedické inštrumentálne kufríky

Logopedické sondy

Indikátory správnej výslovnosti hlások

Svetelné bzučiaky

Echowolkmeny

Rečové vibrátory

Vysielačky

Čitateľské tabuľky

Didaktické logo-pomôcky WESCO(skladačky, dominá puzzle, pexesá na PE orientáciu, koncentráciu pozornosti, pamäťového a zrakového vnímania, karty na rozvíjanie jazykových schopností, serialita, protiklady, predložky, slovesá, príčina – následnosť, geometrické tvary, bludiská, obrázkové dominá...)

Kobercové písmenká

Písmenkové bludiská

Rozvíjanie motoriky- motanice, navliekanie šnúrok, guľôčkové labyrinty

Nácvik fúkania – balóny, vrtuľky

Jazyk a reč – obrázkový a metodický materiál na podporu správneho a prirodzeného vývinu reči

CD

Odvážny Viliam

Naslouchej a hrej si

Než začne matematika

Detský kútik 1 – 5

Maľovanie pre deti

FONO – program

SPV 2

Boardmaker